

СЕКЦІЯ 3. ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ

Скиба Г. І.

*кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри обліку і оподаткування,
Навчально-науковий інститут управління, економіки та бізнесу
Міжрегіональної Академії управління персоналом
м. Київ, Україна*

Когут Є. О.

*здобувач вищої освіти,
Навчально-науковий інститут управління, економіки та бізнесу
Міжрегіональної Академії управління персоналом
м. Київ, Україна*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-366-1-16>

ПОТОЧНІ БІОЛОГІЧНІ АКТИВИ: ВИЗНАННЯ ТА ПОРЯДОК ОЦІНКИ

Оцінка активів історично вважалася лише одним з аспектів бухгалтерського обліку. Проте з появою нових економічних реалій, таких як розвиток ринкових відносин і формування різноманітних економічних структур у сільському господарстві, це питання набуває більшої актуальності. Разом із зростанням різноманітності підприємств у сфері власності та інфляційних процесів, необхідність ефективної оцінки активів стає дедалі важливішою.

Запровадження П(С)БО 30 «Біологічні активи» [3] є ключовим кроком у цьому напрямку. Це стандарт, який визначає принципи обліку, оцінки та звітування про біологічні активи, що мають суттєве значення для сільськогосподарських підприємств. Він враховує специфіку сільського господарства, де біологічні активи, такі як рослини та тварини, є основними засобами виробництва, і надає рекомендації щодо їх оцінки та відображення у фінансовій звітності. Отже, ця тенденція до ускладнення оцінки активів відображає реальні економічні виклики, з якими стикаються сільськогосподарські підприємства, і вимагає від них більшої уваги до методів оцінки та звітування про свої активи.

Методична оцінка біологічних активів під час надходження та списання є важливою частиною фінансового управління, що регулюється П(С)БО 30 «Біологічні активи» та Методичними рекомендаціями № 1315. Вибір оптимального методу оцінки є ключовим аспектом організації бухгалтерського обліку в сільському господарстві.

Розглянемо різні методи економічної оцінки, що використовуються у бухгалтерському обліку. Біологічні активи можуть бути оцінені за справедливою вартістю після врахування різних факторів, таких як витрати, пов'язані з приведенням активу в експлуатований стан, очікувані витрати на момент продажу та інші. Ці методи застосовуються при первісному визнанні, отриманні безоплатно, внесках, обміні, перетворенні ліквідних активів у довгострокові та на дату балансу.

Важливо врахувати, що оцінка біологічних активів має значний вплив на фінансовий стан підприємства. Неправильно обрана методика може призвести до недооцінки чи переоцінки активів, що вплине на вирішення стратегічних питань управління. Тому вибір оптимального методу оцінки є важливим завданням для керівництва підприємства, що потребує уважного аналізу та врахування всіх факторів, які впливають на фінансові результати.

У міжнародному стандарті 41 «Сільське господарство» [2] встановлено умови для визнання активів об'єктами обліку. Ці умови стверджують, що актив може бути визнаний як об'єкт обліку, якщо здійснюється отримання контролю над ним або пов'язаними з ним майбутніми економічними вигодами, або якщо існує можливість достовірної оцінки його вартості.

Ця умова відображає сутність процесу визнання активів у фінансовому обліку. Вона підкреслює необхідність наявності контролю над активом або можливості отримання майбутніх економічних вигод від його використання. Крім того, вона вказує на важливість достовірної оцінки вартості активу, що є ключовим аспектом фінансового звітування.

Цей стандарт створено з метою забезпечення єдності та стандартизації у визнанні та обліку активів у сільському господарстві. Він враховує специфіку галузі та встановлює чіткі критерії для визнання активів, що сприяє підвищенню якості фінансової звітності та довірчості фінансових даних для зацікавлених сторін.

Для вітчизняних підприємств зазначені критерії детально описані у Методичних рекомендаціях з бухгалтерського обліку біологічних

активів [27] та зображені у вигляді схеми на рисунку 1. Виконання визначених умов вимагає їх відображення у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності за конкретною вартістю.

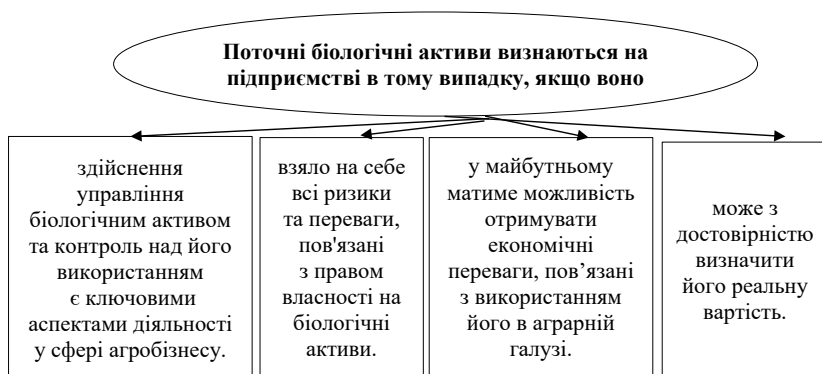

Рис. 1. Ключові ознаки визнання поточних біологічних активів

Джерело: авторська розробка

При цьому можливість отримання економічних вигод від використання біологічного активу можна оцінити, враховуючи стан його фізичних характеристик. Це важливий аспект у визначенні ефективності використання активів та визначенні їхньої вартості в бухгалтерському обліку.

Ці методичні рекомендації відображають специфіку сільського господарства та встановлюють стандарти для визнання та оцінки біологічних активів. Вони допомагають підприємствам забезпечити точність та достовірність фінансової звітності, а також забезпечують однакове розуміння процесів обліку біологічних активів для всіх зацікавлених сторін.

Відповідно до П(С)БО 30, проведення оцінки біологічних активів передбачено за їх первісною та справедливою вартістю. У загальному підході до бухгалтерського обліку біологічних активів основна увага приділяється їх відображенню за справедливою вартістю на дату балансу. У випадках, коли встановлення справедливої вартості неможливе, актив оцінюється за його первісною вартістю. Первісна вартість розраховується як сума коштів, витрачених на придбання (купівельну вартість), або на виготовлення активу, включаючи суми,

сплачені за транспорт та інші витрати, необхідні для запуску виробничого процесу.

Біологічні активи зазвичай відображаються у фінансовій звітності за їх справедливою вартістю. Проте, якщо на дату складання балансу встановлення справедливої вартості неможливе або підприємство оподатковується податком на прибуток, активи можуть бути визнані та відображені за первісною вартістю. Однак, це правило не стосується поточних біологічних активів рослинництва, які у звітності визнаються як незавершене виробництво відповідно до П(С)БО 9 «Витрати».

Законодавчо також передбачено можливість оцінки біологічних активів та сільськогосподарської продукції рослинництва за справедливою, первісною та виробничою вартістю, при цьому кожен метод застосовується за певних умов. Оцінка біологічних активів передбачає їх відображення як у вартісному, так і у кількісному виразі, що дозволяє отримати повну картину їхньої вартості та обсягу.

При обліку надходження біологічних активів їх зараховують на баланс підприємства за їх первісною вартістю, яка формується з фактичних витрат, понесених при їх отриманні, і залежить від методу їхнього надходження. Оцінка за первісною вартістю може проводитися, якщо неможливо достовірно визначити їх справедливую вартість. У цьому випадку довгострокові біологічні активи оцінюються на дату балансу за первісною вартістю з урахуванням зносу та втрат від зменшення корисності відповідно до П(С)БО 7. Щодо поточних біологічних активів, їх оцінюють за первісною вартістю до того моменту, коли буде можливо визначити їх справедливую вартість. У випадку, якщо технологічний процес створення цих активів не завершений, їх відображають як незавершене виробництво й оцінюють за виробничою собівартістю.

З вище зазначеного можна зробити висновок, найбільш передбачуваним і перспективним підходом до оцінки поточних біологічних активів є їх оцінка за справедливою вартістю. Однак, на сьогодні використання цього методу є складним, оскільки на ринку майже немає активності, а також відсутній чіткий нормативний контроль над цією процедурою. Впровадження методичної та обґрунтованої оцінки допоможе оптимізувати витрати підприємства та підвищити рівень його ефективності у виробництві. Для сільськогосподарських підприємств особливо важливо приділити значну увагу формуванню облікової політики, зокрема у розділі, що стосується

визначення оцінки біологічних активів (зокрема, справедливої вартості) та методів їх розрахунку.

Література:

1. Закон України № 996-XIV від 16.07.1999 р. «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (з врахуванням останніх змін, внесених Законом України № 663-VII від 24.10.2013 р.).
2. Міжнародний стандарт фінансової звітності 41 «Сільське господарство» від 01.01.2012 р.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 18.11.2005 року № 790 (з врахуванням змін і доповнень).